BEITRAG ZUR KENNTNISS DER KÄFERFAUNA VON TSCHECHOSLOWAKEI AUS DER FAMILIE CURCULIONIDAE

Autor bringt eine Reihe faunistischer Angaben aus der Familie Curculionidae, die sich auf seltene Arten der Fauna von Tschechoslowakei oder auf bisher wenig faunistisch bekannte Gebieten beziehen und führt zugleich Bemerkungen über deren Biotope, Bionomie und Nahrungspflanzen an. Als n e u f ü r d i e F a u n a d e r T s c h e c h o s l o w a k e i sind hier folgende Arten angegeben: Homorosoma validirostris (Gyll.), Nanophyes flavidus Aubé und Nanophyes circumscriptus Aubé. Als n e u f ü r d i e F a u n a v o n B ö h m e n ist Liparus dirus (Hbst.) angegeben.

LITERATURA

O b e n b e r g e r J., 1952: Krkonoše a jejich zvířena, Praha. D i e c k m a n n L., 1963: Die mitteleuropäischen Arten der Gattung Nanophyes Schönh. nebst einer neuen Art aus Bulgarien. - Reichenbachia 1, Nr.23. F l e i s c h e r A., 1930: Přehled brouků fauny Československé republiky, Brno. R o u b a l J., 1941: Katalog Coleopter (brouků) Slovenska a východních Karpat, III., Praha.

PŘÍSPĚVEK K POZNÁNÍ HOSTITELŮ LUMKŮ I.

Josef Š e d i v ý

Studium hostitelů lumků je bez pomoci znalců jiných skupin hmyzu téměř nemožné, protože lumci parazitují v různých druzích téměř všech hmyzích řádů a v některých pavoukovitých. O hostitelích nehojných a vzácných druhů je známo velmi málo nebo nic.

Je pochopitelné rozčarování některých entomologů, kterým se, často po velmi náročném pěstování housenek nebo larev jiného hmyzu, místo imága kýženě očekávaného druhu, vylíhne parazit. Je však třeba vážit si pochopení těch, kteří parazity nezničí a zajímají se o jejich určení. Mnozí z nich dokonce uchovají i exuvii kukly z níž se parazit vylíhnul. V podobných případech práce s chovy hmyzu není nikdy zbytečná, protože vychovaný parazit

má často větší vědeckou cenu než hostitel. Někdy se jedná o hospodářsky významné parazity, kteří udržují škůdce pod prahem škodlivosti. Jindy jsou nálezy zajímavé faunisticky nebo taxonomicky. Znalost spektra hostitelských druhů parazitů pomáhá objasňovat funkci jednotlivých druhů v biocenosách a doplňuje naše nepatrné znalosti o mezi-hostitelích.

Velkou část vychovaných druhů tvoří početné druhy lumkovitých, o jejichž hostitelích víme dosud málo. V tomto příspěvku zpracovávám první část údajů o hostitelích lumků, které jsem obdržel většinou od členů Čs.entomologické společnosti. Jména těch, kteří lumky vychovali, uvádím za jmény jednotlivých druhů. Druhy lumků, jejichž hostitel byl zjištěn poprvé, jsou označeny křížkem (+).

P i m p l i n a e

Pimpla instigator (F.) ex Euproctis chrysorrhoea (L.), Brandýs n.L., 12.VI.1948, lgt. V.B.Poláček; ex Thaumetopoea processionea (L.), Topolčianky, 8.VII.1953, lgt. J.Weiser; ex Pieris brassicae (L.), Praha, IX.1955, lgt. A.Novotný.

+Pimpla spuria Grav. ex Yponomeuta sp., Vlčice, VII.1955, lgt. Z.Hostounský; + ex Canaephora unicolor (Hfn.), Štúrovo, 8.7.1952, lgt. Karel Krušek.

Pimpla turionellae (L.) ex Laspeyresia pomonella (L.), Borovce, IV.1954, lgt. Liko Š.; ex Eriogaster lanestris (L.), Soos, 22. VII.1962, lgt. Fr.Král.

Pimpla contemplator (Müll.) ex Aegeria formicaeformis (Esp.), Bojov, 3.VIII.1949, lgt. J.Obermajer.

+ Apechthis compunctor (L.) ex Neptis coenobita (Stoll), Veselí n.L., VI.1959, lgt. J.Šmelhaus; ex Limenitis rivularis (Scop.), M.Karpaty, IV.1962, lgt. J.Obermajer.

Apechthis resinator (Thunb.) ex Cephaleia abietis L., Klíny - Fláje, 18.VIII.1954, lgt. Kudela.

Itoplectis alternans (Grav.) ex Hyposoter ebeninus (Grav.), Nová Ves u Kolína, X.1961, lgt. Z.Hostounský; ex Pieris brassicae (L.), Olomouc, ?,lgt. J.Palásek.

Itoplectis maculator (F.) ex Psyche viciella (D.et Schiff.), Hodonín, 23.VII.1943, lgt. V.Zouhar; ex Laspeyresia pomonella (L.), Ruzyně, 13.VI.1953, lgt. J.Šedivý; Borovce, IV.1954, lgt. Š.Liko; ex Zygaena laeta Hbn., Praha-Troja, 8.VIII.1954, lgt. J. Obermajer; ex Archips sorbiana (Hbn.), Kyshybel, 22.VII.1954,

lgt. Turček.

+Itoplectis viduata (Grav.) ex Canaephora unicolor (Hfn.), Velký Osek, 27.VI.1948, lgt. J.Šmelhaus; ex Psyche viciella (D. et Schiff.), Hodonín, VII.1943, lgt. V.Zouhar, Klokočov, 23.VI.1952, lgt. J.Šmelhaus; ex Zygaena laeta Hbn., Praha-Troja, 8.VIII.1954, lgt. Obermajer.

Apistephialtes strobilellae (L.) ex Pseudotomoides strobilella (L.), Leopoldov, 29.III.1958, lgt. Mrkva.

Dolichomitus imperator (Kriechb.) ex Cerambyx cerdo L., Chlum u Třeboně, VI.1951, lgt. J.Niedl; ex Chrysobothris affinis F., Chlum u Třeboně, V.1952, lgt. J.Niedl; ex Ergates faber (L.), Chlum u Třeboně, V.1952, lgt. J.Niedl; ex Clytus tropicus Panz., Chlum u Třeboně, VI.1951, lgt. J.Niedl.

Scambus arundinator (F.), ex Lipara sp., Šamorin, 8.IV.1953, lgt. Šedivý.

X o r i d i n a e

+Xorides brachylabris (Kriechb.) ex Pyrrhidium sanquineum L., Čelákovice, 3.III.1965, lgt. A.Novotný.

+Xorides depressus (Holmgr.) ex Nothorhina punctata F., Chlum u Třeboně, VI.1951, 1952, lgt. J.Niedl.

Xorides filiformis (Grav.) ex Phymatodes testaceus (L.),Chlum u Třeboně, V.1952, lgt. J.Niedl; ex Clytus tropicus Panz.,Chlum u Třeboně, III.1953, lgt. J.Niedl; ex Pyrrhidium sanquineum (L.), Čelákovice, 10.III.1965, lgt.A.Novotný.

Xorides praecatorius (F.) ex Scolytus laevis Chap., Paludza, 3.V.1956, lgt.Jamnický; ex Phymatodes testaceus (L.), Chlum u Třeboně, V.1951, lgt. J.Niedl.

Neoxorides nitens (Grav.) ex Phymatodes testaceus (L.), Chlum u Třeboně, V.1951, lgt. J.Niedl.

Xylonomus alpestris Haberm. ex Necydalis major L., Chlum u Třeboně, V.1952, lgt. J.Niedl.

C r y p t i n a e

+Bathythrix claviger (Taschb.) ex Dentroctonus micans Kug., T. Lomnica, 12.II.1958, lgt.Jamnický.

+Bathythrix pellucidator (Grav.) ex Hyposoter ebeninus (Grav.), Nová Ves u Kolína, X.1961, lgt. Z.Hostounský.

Gelis acarorum (L.) ex Agonopteryx applana (F.), T.Lomnica, lgt. Jamnický.

+Gelis humilis (Först.) ex Psyche viciella (D. et Schiff.) Bo-

ží les u Břeclavi, 29.VI.1964, lgt. M.Soldát.

Hemiteles hemipterus (F.) ex Laspeyresia pomonella (L.), Praha-Ruzyně, III.1953, lgt.J.Šedivý.

Hemiteles insignis Grav. ex Canaephora unicolor (Hfn.), Hodonín, 20.VI.1944, lgt. V.Zouhar.

Hemiteles pulchellus Grav. ex Harmolita calamagrostidis, Harmolita gigantea, Piletice, III.1953, lgt.Bouček; ex Xanthospilapteryx syringella (F.), Praha-Ruzyně, 30.VIII.1955, lgt.F.Kodys; ex Meteorus sp. in Yponomeuta padellus (L.), Olomouc, lgt.J.Palásek; ex Coleophora sp., Hlubočepy, VI.1943, lgt. V.Zouhar.

+Hemiteles pedestris (F.) ex Zygaena ephialtes (L.); Kosíř,1944, lgt.M.Kudla.

+Chirotica maculipennis (Grav.) ex Rebelia plumella H.S., Zadielská dolina, 27.VI.1952, lgt.V.Zouhar; ex Apterona crenulella Brd. f. helix Sieb., Praha-Smíchov, V.1953, lgt.V.Zouhar; ex Canaephora unicolor (Hfn.), Hodonín, 23.VI.1944, lgt.V.Zouhar; ex Sterrhopteryx hirsutella (Hbn.), Hlubočepy, 27.V.1944, lgt.V.Zouhar.

Phygadeuon vexator (Thunb.) ex Saperda populnea (L.), Kaplice, 16.VI.1960, lgt. J.Kudler.

+Exolytus incertus Först. ex Tetanocera arrogans Meig. z říčního náplavu, jaro 1964, lgt.P.Láska.

Agrothereutes hospes (Tschek) ex Eriogaster lanestris (L.),Soos, 15.VII.1962, lgt. F.Král.

Agrothereutes solitarius (Tschek) ex Canaephora unicolor (Hfn.), Hodonín, 23.VI.1944, lgt.V.Zouhar; ex Zygaena carniolica Scop., Srbsko, 7.VIII.1964, lgt.Kristián Krušek.

I c h n e u m o n i n a e

Herpestomus brunneicornis (Grav.) ex Yponomeuta padellus L., Olomouc, lgt.J.Palásek.

+Centeterus major Wesm. ex Chamaesphecia empiformis (Esp.),Velký Osek, 9.6.1963, lgt. J.Obermajer.

Proscus elongatus (Thoms.) ex Grapholitha funebrana Treit., Bratislava, VII.1963, lgt. Grečo.

Platylabus pedatorius (F.) ex Yponomeuta padellus (L.), ?,lgt. J.Palásek.

+Hoplismenus luteus Grav. ex Pararge sp., Nitranské Rudno, 21. VI.1964, lgt. Fr.Král.

+Ichneumon sarcitorius L. ex Hydraecia micacea (Esp.), Líšťany, 8.IX.1955, lgt.B.Starý.

Limerodops unilineatus (Grav.) ex Archanara geminipuncta (Haw.), Zbiroh, VIII.1962, lgt. B.Starý.

+Amblyteles ammonius (Grav.) ex Archanara sparganii (Esp.), Fr. Lázně, 7.IX.1961, lgt.Fr.Král.

Amblyteles castigator (F.) ex Aglais urticae (L.), Potštejn, VII. 1952, lgt. Ivo Novák.

Amblyteles luctatorius L. ex Aglais urticae (L.), Horní Lipka, 13.VII.1952, lgt.Ivo Novák.

Amblyteles haereticus (Wesm.) ex Aglais urticae (L.), Horní Lipka, 13.VII.1952, lgt. Ivo Novák.

Pseudamblyteles indocilis (Wesm.) ex Cerapteryx graminis (L.), Nové Chaloupky, 18.VII.1956, lgt.J.Šedivý.

Protichneumon pisorius (L.) ex Deilephila porcellus (L.), Srbsko u Berouna, IV. 1963, lgt.Karel Krušek.

Protichneumon fusorius (F.) ex Sphinx pinastri L., Chlum u Třeboně, V.1952, lgt.J.Niedl.

Callajoppa exaltatoria (P.) ex Deilephila elpenor (L.), Police n.Metují, V.1952, lgt. V.B.Poláček; ex Sphinx ligustri L., Mladá Boleslav, 8.VIII.1963, lgt. Ivo Novák.

Callajoppa cirrogaster (Schrank) ex Smerinthus ocellatus (L.), Sojovice, 16.VII.1895, ?.

B a n c h i n a e

+Exetastes fornicator (F.) ex Cuculia lactucae (D. et Schiff.), Srbsko u Berouna, VIII. 1952, lgt. Kristián Krušek.

+Lampronota impressor (Grav.) ex Aegeria scoliaeformis (Bkh.), Všenory u Prahy, 6.IV.1953, lgt. J.Šmelhaus.

T r y p h o n i n a e

Phytodietus polyzonius Först. ex Chimabacche fagella (F.), X. 1942, lgt. F.Eidkum.

S c o l o b a t i n a e

Xaniopelma sericans Tschek ex Cephaleia abietis L. , Klíny - Fláje, 8.VI.1954, lgt. M.Kudela.

Xenoschesis fulvipes (Grav.) ex Cephaleia abietis L., Klíny - Fláje, 12.VI.1954, lgt. M.Kudela.

P l e c t i s c i n a e

+Aprileptus impurus Först. ex Fungivora guttata, Dobřichovice, 20.IX.1960, lgt. P.Laštovka.

+Aperileptus nigricarpus Strobl ex Fungivora fungorum Deg.,Mal-

šice, 20.VII.1960, lgt.P.Laštovka.

+Proclitus stenogaster Först. ex Fungivora fungorum Deg., Malšice u Tábora, 20.VII.1960, lgt. P.Laštovka; ex Exechia fusca, Malšice u Tábora, 20.VII.1960, lgt. P.Laštovka.

D i p l a z o n i n a e

+Diplazon biguttatus (Grav.) ex Shaerophoria scripta, Praha-Ruzyně, VIII.1956, lgt. J.Dirlbek.

+Promethes pulchellus (Holmgr.) ex Sphaerophoria scripta, Praha-Ruzyně, VIII.1956, lgt. J.Dirlbek.

M e t o p i i n a e

Metopius croceicornis Thoms. ex Lasiocampa trifolii (D. et Schiff.), Uherské Hradiště, VI.1950, lgt. Tilz.

O p h i o n i n a e

+Pyracmon melanurus Holmgr. ex Pyrrhidium sanguineum L., St.Boleslav, 10.III.1965, Zbraslav 5.III.1965, Čelákovice 10.III.1965, lgt. A.Novotný.

Pyracmon xoridiformis Holmgr. ex Cephaleia abietis L., Klíny - Fláje, 24.VI.1955, lgt. M.Kudela.

+Casinaria orbitalis (Grav.) ex Zygaena laeta L., Praha, VII. 1964, lgt. P.Láska.

+Casinaria alboscutellaris Thoms. ex Zygaena laeta Hbn., Praha-Troja, VII.1960, lgt. J.Šmelhaus.

Campoplex mutabilis (Holmgr.) ex Enarmonia formosana (Scop.), Praha-Dejvice, V.1961, lgt. B.Starý.

+Eulimneria rufifemur (Thoms.) ex Ostrinia nubilalis (Hbn.), Lednice, 25.IV.1955, lgt. Pešl.

Charops decipiens (Grav.) ex Zygaena lonicerae (Scheven), Mohelno, 10.VI.1963, lgt. Ivo Novák; ex Zygaena punctum Ochsenh., Domica, 10.VII.1955, Mor.Sv.Ján, 7.VII.1956, lgt. obojí J.Šmelhaus.

Phaedroctonus cremastoides (Holmgr.) ex Pseudotomoides strobilella (L.), Pohoří, 24.III.1958, lgt. Mrkva.

Diadegma contracta (Brischke) ex Laspeyresia nigricana (F.), Praha-Ruzyně, VIII.1962, lgt. F.Kodys.

Hyposoter rufocinctus (Grav.) ex Hadena irregularis (Hfn.), Praha, VII.1964, lgt. M.Soldát.

Pristomerus vulnerator (Panz.) ex Laspeyresia pomonella (L.), Praha-Ruzyně, V.1954, lgt. J.Šedivý; Borovce, V.1954, lgt.Š.Liko.

Agrypon variitarsum (Wesm.) ex Cnephasia wahlbomiana L., VII. 1954, lgt. K.Rataj.

Atrometus geniculatus (Holmgr.) ex Fumaria casta (Pall.), Hodonín, 1.VII.1943, lgt. V.Zouhar.

Labrorychus polyxenae Szépl. ex Zerynthia polyxena (D. et Schiff.), Štúrovo, VI.1960, lgt. K.Krušek; Kúty, ?, lgt. J.Šmelhaus; Znojmo, 11.IV.1962, lgt. M.Soldát.

Therion giganteum (Grav.) ex Dendrolimus pini (L.), Lysá n.L., ?, J.Čepelák.

Ve zveřejňování vychovaných lumků hodlám ve Zprávách Čs. entomologické společnosti pokračovat. Obracím se proto na členy společnosti s prosbou o poskytnutí dalšího materiálu k determinaci. Zajímají mne také exuvie kukel hostitelů a zápředky lumků, z nichž se parazit vylíhnul. Jestliže je u nich výletový otvor ucpán kouskem vaty, je možno exuvii entomofága ukrytou v kukle hostitele nebo v zápředku, využít ještě ke studiu morfologie larev lumků a jejich druhové příbuznosti. Není-li výletový otvor ucpán, dříve nebo později exuvie larvy parazita vypadne a kukla hostitele je pro další studia bezcenná.

Vylíhlé lumky je nejlépe smrtit den po vylíhnutí. Pokud se ke smrcení používá kyanidu draselného nesmí lumci s žlutou nebo bělavou kresbou zůstat dlouho ve smrtičce, protože se u nich žlutá barva mění v různé odstíny červené až oranžové. Nejlépe se smrtí lumci etyleterem. Po usmrcení je vhodné drobné druhy ukládat do tabletovacích rourek po lécích. Dno rourek se vystýlá kouskem vaty, pak se vloží paraziti, na ně opět vata nad níž se uloží exuvie kukly případně zápředek parazita a lístek s údaji o hostiteli a místě jeho sběru. Tabletovací rourky je nejlépe uzavírat vatou, protože pod zátkou je materiál často zničen plísní. Pohybuje-li se usmrcený materiál v rource dochází často k ulámání tykadel a tarsů, na nichž jsou důležité rozeznávací znaky. Poškozený materiál je pro další zpracování bezcenný. Lumky větší než 1 cm je možno napichovat na špendlíky, bez jakékoliv další preparace. Na stejný špendlík spolu s lokalitním štítkem se připichuje také exuvie kukly hostitele nebo zápředek parazita. Lumky nikdy nepreparujeme s roztaženými křídly jako motýly, při tomto způsobu preparace u nich často dochází k vážnému poškození.

Zájemci o určení vychovaných lumků mohou materiál posílat na adresu: Dr.J.Šedivý, Ústřední výzkumný ústav rostlinné výroby,

Praha-Ruzyně 507. Nemám však zájem o určování chytaného materiálu a jedinců, u nichž není spolehlivě známo, z kterého druhu byli vychováni.

K VÝSKYTU NĚKTERÝCH TEPLOMILNÝCH DRUHŮ Z ČELEDI NOCTUIDAE NA MORAVĚ (LEPIDOPTERA).

Jaroslav S t a r ý

Území jižní Moravy zaujímá významnou plochu z hlediska výskytu mnohých teplomilných druhů hmyzu ve střední Evropě. Některé z těchto druhů, které patří k prvkům stepní fauny, zde dosahují nejsevernější hranice svého rozšíření. Je to bezpochyby způsobeno také tím, že územím Moravy prochází hranice dvou zoogeografických zon eurosibiřské podoblasti, zony stepní, která zde představuje nejsevernější výběžky panonského distriktu, a zony listnatého lesa (Mařan, 1956). Jsou to právě stepní nebo lesostepní biotopy, význačné i po floristické stránce, kde se tyto teplomilné druhy vyskytují. Kasy (1961) uvádí, že existence takových biotopů je v dnešní době podmíněna zvláště některými edafickými a mikroklimatickými faktory. Mezi nejdůležitější edafické faktory řadí skalnaté podloží (zvláště vápenec), písčitou nebo štěrkovitou půdu s nízkým stavem spodní vody, popřípadě vysoký obsah solí v půdě. Z mikroklimatických faktorů jsou to především silná insolace na jižně exponovaných svazích a vysušující vítr, které jsou určujícími faktory pro stepní typy biotopů. V následujícím textu uvádím poznámky k výskytu některých teplomilných a pro podobné biotopy charakteristických zástupců čeledi Noctuidae na Moravě.

Scotia (Ochropleura) candelisequa (D. et Sch.) - Jako naleziště tohoto druhu na Moravě uvádí Skala (1912) Moravskou Třebovou a Mikulov. Druh jsem chytil ve dvou exemplářích v červenci 1964 na Hádech u Brna, odkud jej již také hlásí Gregor a Povolný (1950). Dalšími nalezišti jsou Nový Lískovec u Brna a vrch Čebínka u Tišnova, kde jej chytal J.Marek.

Epilecta linogrisea (D. et Sch.) - Motýl žije na stepních biotopech s písčitou půdou. Jeho výskyt na Moravě je sporadický. V literatuře je uváděn z okolí Brna (Skala, 1912). Také v ostatních částech ČSSR se vyskytuje, vždy však jen lokálně a jedno-